

Humanitär handlingskraft i brytningstid

Internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen

Internationella rödakorskommittén (ICRC) är en opartisk, neutral och självständig organisation vars exklusivt humanitära uppdrag är att skydda liv och värdighet för människor som drabbas av väpnade konflikter och andra våldsamma situationer, samt att förse dem med bistånd. ICRC leder och koordinerar internationella hjälpinsatser som utförs av rödakors- och rödahalvmånerörelsen i väpnade konflikter och inre oroligheter. ICRC arbetar också för att förhindra lidande genom att främja och stärka internationell humanitär rätt och universella humanitära principer. ICRC grundades 1863 och är ursprunget till internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen.

Nationella rödakors- och rödahalvmåneföreningar representerar internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsens arbete och principer i 190 länder. De nationella föreningarna har en stödjande funktion till de offentliga myndigheterna inom det humanitära området i deras egna länder och erbjuder en rad tjänster så som katastrofhjälp, hälsoprogram och sociala program. I krigstid hjälper nationella föreningar den drabbade civilbefolkningen och stödjer, där det är lämpligt, de väpnade styrkornas sjukvårdsenheter.

International Federation
of Red Cross and Red Crescent Societies

Internationella rödakors- och rödahalvmånefederationen arbetar utifrån rödakors- och rödahalvmånerörelsens principer för att inspirera, underlätta och främja allt humanitärt arbete som utförs av dess medlemmar, de nationella rödakors- och rödahalvmåneföreningarna, för att förbättra situationen för de mest utsatta. Federationen, som grundades 1919, leder och koordinerar rörelsens internationella hjälpinsatser till stöd för människor som drabbas av naturkatastrofer och tekniska katastrofer, till flyktingar samt i hälsokatastrofer. Federationen utgör den officiella företrädaren för dess medlemsföreningar på den internationella arenan. Den främjar samarbete mellan nationella föreningar och arbetar för att stärka deras förmåga att genomföra katastrofberedskap, hälsoprogram och sociala program effektivt.

Tillsammans utgör alla ovanstående delar **Internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen**; vägleda av sju gemensamma grundprinciper: humanitet, opartiskhet, neutralitet, självständighet, frivillighet, enhet och universalitet.

Internationella rödakors- och rödahalvmånekonferensen är rörelsens högsta beslutande organ och är ett av de viktigaste humanitära forumen i världen. Den samlar rörelsens delar och de **196 stater som är part till Genèvekonventionerna** för att utreda och fatta beslut i frågor av gemensamt intresse. Den samlas i regel vart fjärde år i Genève.

Sammanfattning

I en värld där humanitära kriser blir alltmer komplexa, omfattande och utdragna krävs ett tydligt och principbaserat agerande. Sverige har en stolt tradition av att stå upp för humanitära värden – den måste vi värna.

Sverige behöver försvara de humanitära principerna, upprätthålla krigets lagar och säkerställa att biståndet når de mest utsatta. För vår och andras säkerhet och frihet, för en global rättsbaserad ordning.

Genom att stärka lokala aktörer, satsa på förebyggande insatser och säkra en samordnad och långsiktig finansiering kan det humanitära arbetet bli mer effektivt och rädda fler liv.

Röda Korset uppmanar Sveriges beslutsfattare att integrera dessa prioriteringar i sin utrikes- och biståndspolitik – för att möta vår tids mest akuta behov. Detta ligger i Sveriges långsiktiga intresse.

Röda Korset – en humanitär röst i en föränderlig värld

Röda Korset är världens största humanitära rörelse, verksam i 191 länder med över 17 miljoner volontärer. Vi finns där krig och katastrofer drabbar människor – ofta där få andra når fram. Vi är på plats före, under och efter en kris, både globalt och i Sverige.

Vårt uppdrag är att minska mänskligt lidande. Det gör vi genom praktiska insatser, förebyggande arbete och dialog med beslutsfattare. Vi påminner om vikten av att respektera internationell humanitär rätt (IHR) och lyfter klimatkrisen som en växande humanitär utmaning. Våra kollegor gör livsavgörande insatser både vid katastrofer och i konflikt, ibland med sina liv som insats, i en tid där vårt skyddselement allt oftare hotas.

UNDER DEN SENASTE TIDEN har biståndspolitik genomgått stora förändringar, både i Sverige och globalt. Nationella intressen har fått ökad tyngd, och biståndet används allt oftare som ett verktyg för att uppnå mål inom andra politikområ-

den såsom utrikes-, säkerhets-, handels- och migrationspolitik. EU:s biståndspolitik har i högre grad inriktats på partnerskap som gynnar unionens egna intressen, snarare än att utgå från behoven hos människor i utsatthet. Geografisk fokus är på närområdet, och särskilt Ukraina, som är största mottagarland av svenskt bistånd.

Genomförda och aviserade nedskärningar av biståndet i ett stort antal länder innebär stora påfrestningar och kommer att leda till ökat mänskligt lidande om inte andra finansieringskällor och nya sätt att samverka tar vid. Mot bakgrund av minskad finansiering och ökade behov pågår en viktig internationell diskussion om hur det humanitära stödet kan göras mer ändamålsenligt och effektivt, inklusive i samverkan med privata aktörer genom nya initiativ.

SVERIGE HAR LÄNGE VARIT EN ledande humanitär aktör, både som ansvarstagande givare och som en tydlig röst för det humanitära imperativet.

Nu har Sverige frångått målet om 1% av BNI till biståndet. Den här sänkningen kan minska möjligheten att göra skillnad genom biståndet och riskera dessutom att försvaga Sveriges roll som humanitär aktör.

Det humanitära biståndet måste förbli oberoende och behovsstyrt. Om biståndet styrs av nationella intressen riskerar de mest utsatta att glömmas bort. Svenska Röda Korset ser detta som en allvarlig utveckling. Bistånd är inte bara en moralisk skyldighet – det är en investering i global stabilitet, något som också gynnar Sverige.

Genom att bidra till en tryggare värld stärker Sverige sin roll som ansvarsfull aktör och skyddar också sina långsiktiga intressen. Detta dokument sammanfattar Svenska Röda Korsets prioriteringar inom humanitära frågor och vår syn på biståndspolitik i en tid av förändring.

Det humanitära omvärldsläget

Under 2025 beräknades fler än 305 miljoner människor vara i behov av humanitärt bistånd enligt OCHA, en situation som har förvärrats av konflikter, naturkatastrofer och klimatförändringar. Fler än 123 miljoner människor, varav 40% är barn under 18 år, är på flykt undan krig, våld och fattigdom¹ – det högsta antalet någonsin. Utöver det ser vi komplexa migrationsströmmar med ökade humanitära behov som följd. Många av de samhällen som drabbas hårdast av klimatförändringar är ofta desamma som är utsatta för långvariga konflikter. Enligt ICRC pågår över 120² konflikter över världen, det högsta antalet någonsin. Intensifieringen av klimatförändringarna bedöms dessutom öka risken för konflikter i framtiden³.

UTÖVER DETTA ORSAKAR omvälvningar i den globala säkerheten och politiska strömningar ovisshet och otrygghet. Världens länder rustar än mer för krig och säkerhet än engagemang i internationellt samarbete för en fredlig utveckling. Den regelbaserade ordningen utmanas och det är de mest utsatta som riskerar att drabbas värst. I en värld där de humanitära behoven växer

och de geopolitiska spänningarna tilltar, är det viktigare än någonsin att Sverige och EU slår vakt om det humanitära utrymmet och principstyrt humanitärt arbete. Röda Korset upplever en ökande politisering av det humanitära biståndet, vilket hotar de humanitära principerna. Det humanitära uppdraget, som är särskilt skyddat under den internationella humanitära rätten, blir allt oftare mål för attacker. 2024 dog 385 hjälparbetare, det dödligaste året hittills.⁴ Under 2025 miste åtminstone 326 hjälparbetare sina liv. Denna situation förhindrar humanitära aktörers mest centrala uppgift – att skydda civila i utsatthet.

KONSEKVENSERNA AV politiska förändringar samt pågående konflikter och katastrofer är omfattande, vilket också bidrar till kraftigt ökande flyktingströmmar på grund av risk för förföljelse, brist på skydd och att grundläggande rättigheter och behov inte kan tillgodoses. Både på global, regional och nationell nivå ser vi hur lagar och policys inte beaktar migranternas rättigheter, säkerhet eller värdighet. Människor hamnar i utsatthet och fångas inte upp av det sociala skyddsnätet vilket drabbar både fysiskt och mentalt. Det finns ett akut behov av att förebygga och mildra dessa konsekvenser.

1 [Refugee Data Finder - Key Indicators](#)

2 [ICRC in 2024: Upholding humanity in conflict](#)

3 [Climate as a risk factor for armed conflict | Nature](#)

4 [Aid Worker Security Database](#)

Grundläggande principer

A) Respekten för den internationella humanitära rätten – en förutsättning för ett effektivt humanitärt arbete

Ett av Rödakors- och Rödahalvmånerörelsens viktigaste initiativ är att främja och utveckla den internationella humanitära rätten, även kallad krigets lagar. Krigets lagar syftar till att minska mänskligt lidande och upprätthålla värdighet under konflikter. Den skyddar civila, civil infrastruktur, sjukvård, humanitär personal och skadade, sjuka och tillfångatagna soldater. Den reglerar även användandet av vissa vapen och stridsätt som anses särskilt omänskliga. Alla världens stater har en skyldighet att verka för efterlevnaden av krigets lagar. Brott mot den humanitära rätten orsakar inte bara ytterligare humanitära behov utan försvårar också tillträdet till de som drabbats. Det är avgörande att Sverige och EU:s medlemsländer tydligt, likvärdigt och konsekvent står upp för den internationella humanitära rätten i alla pågående väpnade konflikter.

FÖR BISTÅNDSGIVARE som Sverige är den humanitära rätten avgörande – både som rättslig grund och etisk kompass. Med ökande humanitära behov och stigande geopolitiska spänningar i världen är det därmed centralt att upprätthålla de humanitära principerna och internationella åtaganden. De är inte bara teoretiska riktlinjer utan praktiska verktyg som styr hur bistånd ska utföras i fält, oavsett om det är i väpnad konflikt, naturkatastrof eller annan kris där människor i utsatthet behöver stöd.

B) De humanitära principerna – för och tillsammans med de mest utsatta

De humanitära principerna – humanitet, opartiskhet, neutralitet och oberoende – utgör såväl mål som medel för det humanitära arbetet och är grundläggande för det humanitära biståndet. I såväl kris- som konfliktområden är det ofta svårt att nå de mest utsatta och opartiskt förmedla hjälp och skydd. Röda Korsets och andra humanitära aktörers neutralitet och självständighet är därför helt avgörande för att säkerställa tillträde till och förtroende från de som behöver hjälp, både i Sverige och internationellt.

SEDAN 2022 har Sveriges bistånd till Ukraina ökat, samtidigt som stödet till andra geografiska områden, exempelvis afrikanska länder, har minskat. Detta har bland annat skett genom en utfasning av bilaterala strategier för utvecklings-samarbete. Denna utveckling påverkar humanitära aktörer i dessa länder, där behoven ofta är stora och sårbarheten ökar till följd. Vi anser att Sverige bör skapa en modell där Ukraina-stödet inte urholkar den redan krympande biståndsbudgeten. För Röda Korset är det av största vikt att Sveriges bistånd inte överger de allra mest utsatta och fragila länderna. I enlighet med principen om humanitet och opartiskhet ska humanitärt stöd enbart baseras på de humanitära behov som identifieras, oavsett vem som är i behov av stöd. Skyddsinsatser måste prioriteras och integrering av skydds- och jämställdhetsperspektiv är centrala inom alla sektorer. Att stärka den lokala sjukvården, inklusive psykisk hälsa, är avgörande för att lindra de humanitära konsekvenserna av konflikter, naturkatastrofer och klimatförändringar.

SRK:s prioriteringar

1. Lokalt ledarskap med människan i centrum – humanitärt stöd och utvecklingssamarbete

Många kriser är långvariga och kräver både akut hjälp och långsiktig utveckling för att minska lidande och död. Att agera först när krisen inträffat är kostsamt.

Humanitär hjälp riskerar att bli sen, dyr och ineffektiv om inte grundorsakerna till utsatthet hanteras förebyggande. Därför är det avgörande att integrera akuta och långsiktiga perspektiv.

Humanitära insatser är ofta samt underfinansierade och med ett kortsiktigt perspektiv. Hållbar finansiering behövs för att minska utsatthet, möta förändrade behov, samordna aktörer och stärka lokal kapacitet. Nya finansieringsmodeller krävs, särskilt när det humanitära utrymmet minskar.

Lokala och nationella organisationer har ofta bäst förutsättningar att skapa hållbara resultat. Genom att stärka lokala aktörer, som nationella Rödakors- och Rödahalvmåneföreningar, minskar ojämlikheter och möjliggörs snabba, effektiva insatser⁵. Svenskt agerande bör styras av subsidiaritetsprincipen och mottagarens behov. Humanitärt bistånd ska utformas nära krisen och hållas åtskilt från politiska eller militära insatser.

Åtgärder vi vill se

- **Integrerade finansieringsinstrument:** Sverige bör säkerställa flexibla finansieringsinstrument som inbegriper långsiktigt utvecklingssamarbete och långsiktig humanitär verksamhet bortom det direkt livräddande, dvs förebyggande, föregripande, förberedande och återhämtande arbete.
- **Investera i stöd till lokala aktörer:** Lokala aktörer måste stärkas genom ökad finansiering och tekniskt stöd, vilket möjliggör hållbara och effektiva insatser.
- **Självständiga lokala aktörer:** Internationella och multilaterala intermediära organisationer måste behandla nationella och lokala organisationer som självständiga aktörer och inte som underleverantörer av bistånd.
- **Innovativ finansiering:** Engagemang för utvecklingen av nya finansieringsinstrument såsom försäkringslösningar behövs. Humanitära aktörer bör i högre utsträckning få stöd i att arbeta med innovativ finansiering. Humanitära bidrag kan verka som en katalysator för att mobilisera finansiering från andra källor och rikta den mot att tillgodose grundläggande behov i krissituationer.

⁵ [srk-lokalisering-och-finansiering.pdf](#)

2. Internationell humanitär rätt (IHR)

Vi bevittnar och påverkas av en oroande ökning av väpnade konflikter där civila och humanitära aktörer utsätts för allvarliga brott mot internationell humanitär rätt. Denna utveckling förvärras ytterligare av nya teknologiska hot, såsom cyberattacker, samt fortsatt användning av förbjudna vapen. Samtidigt ser vi en oroande tendens där stater väljer att lämna, eller aviserar sin avsikt att lämna, internationella konventioner som reglerar vapens användning. Det krävs kraftfulla och samordnade insatser för att säkerställa efterlevnaden av internationell humanitär rätt – en uppgift som måste ges hög prioritet både i Sverige och globalt. Ett starkt svenskt engagemang för ansvarsutkrävande bidrar till att upprätthålla rättsstatens principer och till att stärka skyddet för civila i väpnade konflikter.

Trots humanitära undantag i FN:s och EU:s sanktionsregimer så medför sanktioner svårigheter för humanitära aktörer att nå ut till de mest behövande i länder under sanktioner. Banker och privata institut undviker ofta att överföra medel till sanktionsdrabbade länder av rädsla för repressalier eller dåligt rykte. En annan oroande aspekt är risker för civilrättsligt och straffrättsligt ansvar för humanitära organisationer och humanitär personal.

Åtgärder vi vill se

- **Stå upp för efterlevnaden av internationell humanitär rätt:** Sverige bör konsekvent och offentligt fördöma överträdelser, oavsett aktör, samt verka för att dessa kränkningar utreds på ett oberoende och rättssäkert sätt. Sverige bör aktivt stödja insatser för att ställa krigsförbrytare till svars, både genom nationella rättsprocesser och genom internationella mekanismer som Internationella brottmålsdomstolen (ICC).
- **Ökad kunskap om IHR:** Sverige bör leda insatser för att stärka respekten för IHR, bland annat genom utbildning av nyckelaktörer både i Sverige och internationellt.
- **Sanktioners negativa påverkan på humanitärt arbete:** Sverige bör fortsatt värna principen om permanenta humanitära undantag, då dessa utgör det mest verkningsfulla sättet att säkerställa att humanitära insatser kan bedrivas obehindrat inom ramen för sanktionsregimer. Det är samtidigt avgörande att arbeta aktivt för att underlätta implementeringen av dessa undantag i praktiken, så att de får faktisk effekt och inte hindras av byråkratiska eller rättsliga hinder.

3. Klimatkrisens humanitära konsekvenser

Röda Korset är på plats när klimatkrisens humanitära konsekvenser slår till och vi finns kvar för att förbereda människor och samhällen för nästa kris. Vi ser den avgörande roll som robusta ekosystem kan spela som en första försvarslinje mot extrema väderhändelser, samt hur samhällen är beroende av den lokala miljön för sin försörjning och sitt välbefinnande. Ett varmare klimat förstör ekosystemen medan förstärkta ekosystem mildrar klimatförändringarnas konsekvenser på människor och gynnar samtidigt den biologiska mångfalden. Arbetet med att bekämpa klimatförändringar går därför hand i hand med bevarandet av biologisk mångfald.

Sverige måste ta ett större ansvar för att minska mänskligt lidande som orsakas av värmeböljor, översvämningar och stormar, både nationellt och internationellt. Det förändrade klimatet ställer oss inför nya och växande utmaningar, vilket gör det nödvändigt att anpassa vårt samhälle för att möta dessa. Detta innebär att vi måste vidta proaktiva åtgärder för att stärka samhällets motståndskraft genom att öka kunskapen om klimatrisker, anpassa infrastruktur för att hantera väderrelaterade kriser och avsätta mer resurser till katastrofriskreducering, inklusive föregripande åtgärder.

Stigande temperaturer leder också till ökning av klimatkänsliga sjukdomar som kolera, malaria och dengue. Denna trend understryker behovet av integrerade, förebyggande strategier som stärker hälso- och sjukvårdssystemen i frontlinjen.

Åtgärder vi vill se

- **Integrera klimat- och miljöperspektiv:** Sverige bör säkerställa att klimatförändringars konsekvenser inkluderas i all humanitär planering och bistånd. Klimatprognoser och miljöriskanalyser måste vara en central del hur vi prioriterar i globalt utvecklingssamarbete.
- **Uppfyll av Parisavtalet och Kunming-Montrealavtalet:** Enligt Parisavtalet ska ökat klimatbistånd ska vara additionella medel och att det är inte bara görs en ompaketering av annat bistånd. Det är avgörande att finna en balans som möjliggör både utsläppsminskning och effektiv klimatanpassning för att undvika att sårbara grupper hamnar i skuggan av klimatåtgärder.
- **Öka finansiering enligt behov:** Sverige bör öka finansieringen för klimatanpassning, klimatrelaterade kriser och katastrofriskreducering, särskilt där behoven är som störst.
- **Klimatresilienta hälsosystem:** Sverige bör säkerställa finansiering för att förbättra av sjukvårdsinfrastrukturen och stärka samhällets kapacitet att hantera de hälsoeffekter som klimatförändringarna medför. Detta inkluderar att investera i primärvård, vatten, sanitet och hygien (WASH) samt lokalsamhällesledd beredskap för att möta kommande klimatrisker och uppnå målen för universell hälso- och sjukvård.

4. Migration – nytta utifrån människors behov och utsatthet

Det krävs betydande arbete med att förhindra grundorsakerna till ofrivillig migration. Biståndet bör riktas och användas där det behövs mest och gör mest nytta utifrån människors behov och utsatthet. Det finns, och har alltid funnits, synergier mellan migration och bistånd utifrån arbetet att lindra grundorsakerna till ofrivillig migration i ursprungsländer men det är behoven och rättigheterna för människor som lever i utsatthet som ska styra biståndet och inte behoven hos mottagarländerna. De senaste åren har delar av biståndet används för mottagande i Sverige, vilket minskar resurserna att göra skillnad i andra länder där behoven är större.

Åtgärder vi vill se

- **Minska de humanitära konsekvenserna som kan följa av migration:** Sverige bör följa FN:s globala migrationsramverk och internationella konventioner. Sverige behöver verka för att alla migranter, inklusive flyktingar och asylsökande, har tillgång till humanitära aktörer för stöd och att humanitära aktörer kan nå alla i behov av humanitärt stöd, oavsett legal status och sammanhang.
- **Biståndets utformning:** Sverige bör arbeta med evidens och beprövad erfarenhet och expertis som tex omsatts i globala kvalitetsstandards för att stävja orsaker till ofrivillig migration, främja ett hållbart, värdigt och humant återvändande och utgå ifrån hur biståndet riktas och används mest effektivt.
- **Internationellt samarbete:** Sverige bör investera i internationellt samarbete på lokal och regional nivå – att bygga kapacitet för att lokalt kunna leda och koordinera insatser och inom hela det internationella systemet, med bredare perspektiv än enbart fokus på migration i EU:s närområden.
- **Värna biståndets integritet:** Sverige bör leva upp till OECD/DAC:s riktlinjer vad som klassificeras som bistånd och inte göra avsteg från dessa.

5. Hälsa för de mest utsatta – särskild fokus på mental hälsa och psykosocialt stöd i kriser

Psykisk ohälsa är en osynlig men allvarlig konsekvens av humanitära kriser. Behovet av psykosocialt stöd för både drabbade och humanitär personal ökar. Behovet av insatser inom psykisk hälsa förankras i den eskalerande frekvensen av väpnade konflikter, naturkatastrofer och våld globalt. Människor som lever i sådan stress utsätts för stressfaktorer som ger upphov till både omedelbara och långsiktiga konsekvenser.

Åtgärder vi vill se

- **Psykosocialt stöd:** Sverige bör öka sitt stöd till program som erbjuder psykisk hälsa och psykosocialt stöd i krisområden med fokus på flyktingar, barn och kvinnor.
- **Stärka hälso- och sjukvårdssystem:** Sverige bör skapa gynnsamma förutsättningar för att stärka hälso- och sjukvårdssystem samt säkerställa tillgänglighet till livräddande behandling och insatser för psykisk hälsa i väpnade konflikter, naturkatastrofer och andra humanitära krissituationer.
- **Kapacitetsbyggande:** Utbilda lokala hälsoarbetare för att förbättra tillgången till psykosocialt stöd och öka den lokala kapaciteten att hantera psykiska kriser.
- **Öka tillgängligheten:** Sverige bör se till forskning, innovation och digitalisering som verktyg för att öka tillgängligheten till psykisk hälsa inom det globala hälso- och sjukvårdssystemen.